

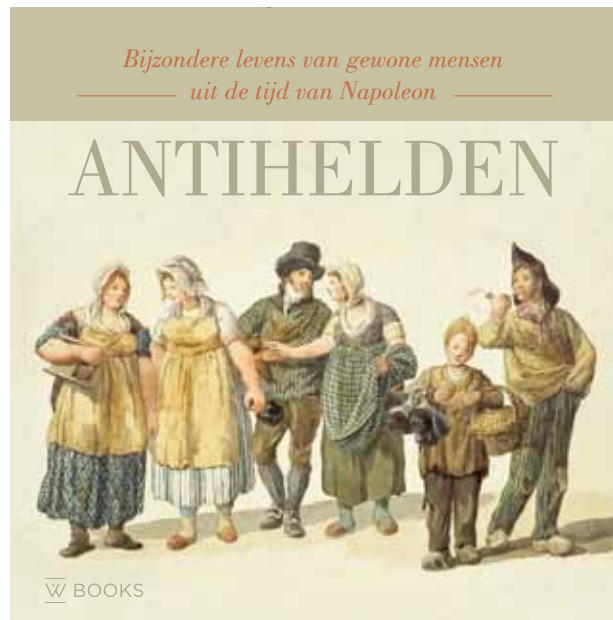
'DE GEWEREN VAN DE ONZEN WILDEN DOOR DE NATTIGHEID NIET LOSBRANDEN'

De volgende morgen is onze ganse divisie gevangengenomen. De Russen hadden de weg naar Bunzlau afgesloten; in de voorhoede hadden zij de Pruisische jagers, op de ene zijde de artillerie van de Russen, op de andere de Pruisische troepen, en achter zich de kozakken. Ons volk stond op een berg tussen de vijanden in, die hen van alle kanten aanvielen. De geweren van de onzen wilden door de nattigheid niet losbranden, zodat de kozakken hen aanvielen; ze hebben velen doodgestoken en gevangengenomen. Sommigen, die zich met de vlucht door het water trachten te redden, zijn verdronken. Anderen echter, die goed zwemmen konden, zijn nog gelukkig ontkomen naar de stad Leeuwenbergh, waar de rivier langs stroomt. Doch ik geloof niet dat er van de drie regimenten nog tweehonderd man over zijn. Ik heb er nog niet één van mijn compagnie gezien, slechts een enkele van mijn regiment, en ik weet ook niets van mijn bekenden.'

Het is eind augustus 1813. De Enkhuizer kosterzoon Albert Ossen is opgenomen in de Grande Armée die op de terugtocht is vanuit Oost-Europa. Als gezagsgetrouw zoon schrijft hij zijn vader vrij opgewekte brieven – ze moeten immers wel door de militaire censuur. Zijn vader, Hendrik Ossen, maakt een verslag, waarin hij getuigenis doet van de wederwaardigheden van zijn zoon. Dat manuscript belandt uiteindelijk in een privéverzameling, waar Joost Welten het vindt en er nu uit heeft gepubliceerd. Het boek geeft een onthullend tijdsbeeld van wat een godvruch-

tig persoon moet doen om te overleven in het op de terugtocht zijnde leger. ('Mijn lieve Albert, moet gij nu al aardappels stelen!') Welten, die in 2007 promoveerde op een proefschrift (door de KNAW bekroond) over de gevolgen voor het leven van Weerter dienstplichtigen, is een groot kenner van de Napoleontische tijd. Alleen al het gegeven dat hij in staat is geweest om vijftien egodocumenten van 'gewone mensen' uit deze tijd op te duiken en daar met grote creativiteit toepasselijke illustraties bij te vinden, is een prestatie van formaat. WBooks heeft hier een fraai en kloek – twee kilo zwaar – boek van gemaakt dat een mooie inkijk biedt in de gevolgen van de Franse inlijving op het leven van personen die gewoonlijk niet of weinig in geschiedenisboeken voorkomen.

Wat voor documenten heeft Welten gevonden? Het gaat om een 'dagregister' van een Gentse gijzelaar, die in 1794 naar Amiens wordt afgevoerd, een relaas van een Franse officier die trouwt met een – later overspelige – Utrechtse patriotse, een kroniek uit Brussel, een verslag van een in krijgsgevangenschap genomen leerling-stuurman, de wederwaardigheden van een zestienjarige soldaat uit Zwolle, een 'memorie' van de *grand tour* van een koetsier, een dagboek van een Brit in Hollandse dienst et cetera. Het zijn brieven, documenten, persoonlijke ontboezemingen, afstandelijke beschrijvingen en dat alles uitgebreid toegelicht en beschreven door Welten. Hiermee is de kracht, maar direct ook een zwakte van het boek genoemd: Welten weet veel en heeft veel te

ANTIHELDEN. BIJZONDERE LEVENS VAN GEWONE MENSEN UIT DE TIJD VAN NAPOLEON. Joost Welten (WBooks, Zwolle 2015), 384 blz., € 49,95

vertellen, zo veel dat de bronnen soms wat ondersneeuwen. Het citaat hierboven behoort tot de langste in het boek en in sommige hoofdstukken worden de documenten vrijwel niet rechtstreeks in de tekst opgenomen. Een ander gemis is een conclusie. Hoewel er wel een sterke, vrij uitgesproken inleiding aan de vijftien hoofdstukken voorafgaat ('Zo heeft Nederland in 2014 een stuitend staaltje van geschiedvervalsing meegemaakt in de viering van tweehonderd jaar grondwet'), is er geen afsluitend stuk waarin wordt stilgestaan bij de vraag 'Wat leert ons dit allemaal?' Toch is *Antihelden* een ode op het leven van al diegenen die vermorzeld werden in de machinerieën van de Napoleontische megalomanie.

Ger Jan Onrust